

ՊԱՅՄԱՆՔ

Լոյս Գաւառական Թերթը կը հրատարակուի Չորեքշաբթի օրերը :
Տարեկան գինն է 2 արծաթ միսիկ :
Փոսքայի ծախքը խմբագրութեան վրայ է :
Մէկ քերթը 40 փարս :

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԹԵՐԹ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Նամակ կամ ուրիշ գրութիւն պէտք է ուղղել Առ Մ. Գաւառական Կ. պոլիս, Չազմագրար, Սիւմայիլի խան քիւ 47, Տնտեսական տարածք :
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 դր. 2 անգամի համար 2 դր. 1 անգամի անգամներու համար 1 դր. տակաւորութիւն կ'ըլլայ :

Գ Ի Ի Ղ

Առ Բարեկէց Լոյս

Գիւղին ինչ է և կամ ուսումնասիրութեան արժանի ինչ է ո՞րպիսի առաւելանք կը ներկայացունէ, գիտնալն այնքան կարեւոր է, որ առանց ատոր չէ կարելի ազգային ընդհանուր վիճակի բարեօրոշման մասին հիմնական միջոցներ խորհիլ և ի գործ դնել :
Ուստի մեր ընդհանուր գործունէութեան առաջին պայմանը պէտք է լինի նախ ճանաչել գիւղը և ծանօթանալ նորա կենսական պիտոյիցը :
Գաղափար մը տարւոյ համար թէ ինչ է գիւղը, հարկ կը համարեմք Մոսկովայէն առ Մշակ թղթակցութեան մը մէջէն մի քանի կարեւորագոյն հատուած արտատպել :

Գիւղին է ամեն մի պետութեան հիմքը կազմում, գիւղն է, որ իր հազար ու մի անդամութիւններով, երգերի, առանձների և ամեն տեսակ բերանացի անասունների մէջ պահպանուել է այնպիսի պատմական իրողութիւններով, հետքեր, որոնք ոչ մի գիրք, ոչ մի ձեռագիր չէ կարող մեզ հաղորդել : Գիւղն է որ իր ծէսերով, սովորութիւններով, կանոններով, հոգի և ուրիշ կայքերի սեպականութեան ձևերով գաղափար է տալիս մեզ հին ժողովրդական իրաւունքի վրայ, Գիւղն է, որ ամեն մի գիտնական հետազոտութիւնից աւելի ճիշդ և պարզ է ծանօթացնում մեզ մի երկրի տեսական դրութեան հետ, նորա պականութիւնները և պահանջները հետ : Ո՞րն ասեմ : Միայն գիւղը ուսումնասիրելով, նորա մտաւոր և բարոյական զարգացման վրայ հիմնելով, նորա արուեստագիտական և գիւղատնտեսական հմտութեան, ընտանեկան և հասարակական կեանքի հետ ծանօթանալով, կարող ենք գաղափար կազմել մի ազգի, մի ժողովուրդի մտաւորական կարողութեանց վերայ :

Կեանքը մեզ շատ պահանջներ է ներկայացնում, նա մեզ տալով ուսումնական շատ գիտելիքներ, հարցեր : Կենսական պահանջները լրացնելու միջոցները չէ կարելի հնարել փակ սենեակում նստած խելքին զուտ աշխատելով : Կարելի է միայն ի վերջոյ նախագիծելով չէ կարելի ժողովուրդի դրութիւնը փոխել : Ամեն մի փոքր սխալը այնպիսի դէպքերու ունենում է մեծ, վնասակար և կործանիչ հետեանքներ : Առանց կեանքի հիմնաւոր ուսումնասիրութեան անկարելի է հասարակական հարցեր վճռել : Մի նորութիւն, մի կատարելութիւն մշտնջանալու համար կեանքի մէջ չէ բաւական չէ միայն իմանալ նրանց անհրաժեշտութիւնը, հարկաւոր է նաև

գտնել իրադրոճելու այն ձևը, որը աւելի ճիշդ կերպով կը հասցնէ նըպատակին, կամ որ տեղի և ժամանակի պայմաններին աւելի համապատասխան է : Կան պատմական երկրորդներ, որոնք գործնական կեանքից դուրս չեն, իրենց նպատակին չը հասնան, անհնար փրանսիական պատմութիւնը : Փրանսիական յեղափոխութիւնը շատ բարձր գաղափարի էր ծառայում—եղբայրութեան և հաւասարութեան—բայց նպատակին չը հասաւ, որովհետեւ իրադրոճելու ձևը—միջման աղատութիւնը, որը նա պահանջում էր—անպատշաճ էր : Մըրցման ազատութիւնը ոչ միայն չը ծնեց եղբայրութիւն և հաւասարութիւն, այլ ընդհանրապէս, աւելի վատ հետեանքներ ունեցաւ : Նա վերջնականապէս հաստատեց կապիտալի (գրամադրութիւն) թագաւորութիւնը, որ կեդրոնանում է փոքրամասնութեան ձեռքում անհոգութիւնը : Ահա ինչպիսի հաստութիւններ են լի կեանքի մէջ :

Աստ կը վերջացնեմք մեր քաղաքական յիշեալ թղթակցութեան, յուսումնով թէ մեր պատմութեան թղթական կիցք գրելու այնպիսի նիւթեր կընտրեն, որը ուղղակի մեր գաւառացի ազգայնոց կեանքին և պիտոյիցը կը վերաբերին, և ոչ այնպիսի իրաց՝ որոց ընթերցումն գաւառացին ոչինչ կօգտի, և թղթակցութեան ընթերցումը գուցէ իրեն հաճելի չթուի :
Վերստին կը կրկնեմք թէ անձնական և կուսակցական վեճերու վերաբերեալ գրուածներ Լոյսի մէջ չեն հիւրնկալուիր :

ՄԱՔՐՈՒԹԻՒՆ

Եթէ այս նիւթը մեր գրչին նիւթ կընտրեմք այսօր, պատճառն այն է թէ գաւառացիք մեծապէս պէտք ունին մաքրութեան վրայ գաղափար ստանալու, մաքրութեան կրթութեան, որ թողունք ուրիշ պատճառներ, ոչինչ իսկ առողջութեան համար խիստ կարեւոր է :

Գաւառացին ուղադրութիւն դարցուցած չէ ոչ ոք կէտիս վրայ : Ուստի և իւր տան, հագուստի, բնակութեան տեղւոյն, պառկելու անկողնոյն և ուրիշ բաներու մաքրութեան շատ հոգ չի տանիր :

Բայց չեմք ուզել թէ բոլոր գաւառացին ալ այնպէս է բայց իւր ճշմարտութիւն պէտք է խոստովանիմք թէ գաւառացին մաքրութեան ընդհանրապէս հոգ չի տանիր, որուն պատճառն է հարկ է աղքատութիւնը չէ, որովհետեւ աղքատութիւնն անմաքրութեան չլինար իւր պատճառ համարուել :

Ըսինք թէ մաքրութիւնն առողջապահութեան համար խիստ կարեւոր է : Յայտնի ճշմարտութիւն մ'է այս, որ անտեղանալի է :

Շատ տեսակ հիւանդութիւններ կան որ անմաքրութենէ յառաջ կը գան և շատ հիւանդութիւններ ալ անկանոն ապրելէ :

Աստուած տուած է մարդու խելք և միտք, որպէսզի առողջ ապրելու պայմանները գիտնայ և թշուառ ու ապրելանիկ չլինի :

Չեմք սխալիւ եթէ կրեմք թէ ամենէն մեծ թշուառութիւնն և ապրելանիկութիւնը վատառողջութիւնն, այսինքն, տկար կամ հիւանդոտ ապրելն է :

Հայաստանի գաւառացին որ կապիտալի առողջ կլիմայի և գեղեցիկ ու մաքուր օդի տակ, և որ կը վայելէ ընտիր ու պատուական ջուր, եթէ ուշ գնէ քիչ շատ առողջ ապրելու պայմաններուն, որուն մէջ գաւառացին համար գիւղաւոր պէտք եղած բանք մաքրութիւնն է, ի հարկէ տեսակ տեսակ հիւանդութեանք ենթակայ չը լինիր և շուտ շուտ գերեզման չհասնիր :

Չեմք սխալիւ դարձեալ, եթէ քանիք թէ գաւառացւոց հարկերն 98 հազար բնական մահաւամբ կը մեռնին, իսկ 98 զոհ կըրթան տգիտութեան և նախապաշարման :

Մեք ողն տխուր ճշմարտութեան վերահասու եղած եմք փորձով և քննութեամբ : Չոր կատարած եմք ի գաւառաւ ծանրօրդութեան միջոցին :

Անմաքրութիւնը նաև մտաց տկարութիւն առաջ կը բերէ, և այս ալ շատ ճշմարիտ է, որովհետեւ առածը կըսէ՝ «առողջ միտք յառողջ մարմին» այսինքն, եթէ մարդու մարմինն առողջ է, միտքն ալ առողջ իլլայ :

Վերջապէս՝ անմաքրութեան վնասները խիստ բազմաթիւ են, որոնց վերայ մէկիկ մէկիկ գրելը խիստ երկան կըլլայ, ինչպէս խիստ երկան է Պօլսոյ հայ պանդոկատներուն առողջութեան բոլորովին հակառակ աղտոտ և անմաքուր տեղեր բնակելուն և ատոր տխուր հետեանքներուն նկարագրութիւնը, որ մեծ վնաս ու խորին ցաւ կը պատճառէ :

Երբ մէկ կողմէ այսպէս մաքրութիւն կը յանձնարարեմք մեր գաւառացի ազգայնոց, միւս կողմէ պէտք է ուղադրութիւնը հրաւիրեմք Ազգ. Հայրենեաց և Գարոց Հայրենեաց ընկերութեանց, որպէսզի Հայաստանի գաւառներու համար պատրաստեն այնպիսի վարժուհիներ, որ գիտնան ուսուցանել միանգամայն լուապը ընելու եղանակը, կերակուր պատրաստելը, տան և զգեստեղինաց մաքրութեան հսկելն, և լին, և լին, որոնցմէ գրեթէ զուրկ կը գտնուի Հայ-գիւղացի տիկինը :

Ն Ո Ւ Է Ր

Շնորհակալութեամբ կը ծանուցանեմք թէ Գեր. Ս. Խորէն Ս. Լուսինեան մէկ օրինակ Սղերդու վարժարանին, աղին Պ. Միհրան Խարաճեան (որդի Կարենի Մեծ. Դանիէլ էջ. Խարաճեանի) մէկ օրինակ Կարենի դպրոցի կրճէկոց գիւղի վարժարանին, Մեծ. Պաղտասար էջ. Յակոբեան մէկ օրինակ Վանայ Խարակոնիսի գիւղի վարժարանին և Մեծ. Գեորգ էջ. Գրեճեան մէկ օրինակ Ղալաթիոյ վարժարանին բարեհաճեցաւ Լոյս Գաւառական Թերթ նուիրել :

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վարչական Խորհուրդն իւր վերջին նշանակումն անցնելու ընդհանրապէս գաւառական խորհուրդը :— Տէրութեան կողմէ Ազգ. Հիւանդանոցի շնորհեալ հացին և մսին համար մայրաքաղաքի եկեղեցեաց մէջ բարեմաղթական աղօթք կատարեցան անցեալ կիրակի օր :— Ի նպատակ Հայոց Միացեալ Ընկերութեանց տրուած պարահանդէսն ամենայն կանոնաւորութեամբ և վայելելու չընդունեալ կատարեցաւ, և Անգղիոյ Վանա. Գեպանն՝ որ իւր հովանաւորութիւնը նուիրած էր, իւր Ազնու. Տիկնոջ հետ բարեհաճեցաւ ներկայ գլուսնուիլ : 1,000 ոսկոյ չափ գումար արդիւնք դոյացած է :— Երջնայէն առնուած մասնաւոր տեղեկութիւնք արդար գովեստիւ կը խօսին տեղւոյն Առաջնորդ Գեր. Գլխաւոր Սրբազանի փութանք գործունէութեան մասին, որ ընդհանրապէս գաւառայնոց գործութեան արժանացած է :— Զմիւռնիոյ երկսեռ վարժարանաց շինութեան ի նպատակ հանդանակութիւնն այժմ 1,500 ոսկին անցած է : Կեցեանք աղին Զմիւռնացիք և իրենց ազգասէր Ս. Առաջնորդը :— Շապին-Գարահիսարի Գաւառական ժողովը եպիսկոպոսական վկայական խնդրած է իւր Գեր. Առաջնորդին համար :— Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական յանձնաժողովը այսօր ևս Բ. Գաւառ նիստ պիտի ընէ : Կը կարծուի թէ վերջին նիստը պիտի լինի :— Ի Պէշիկթաշ յոյն ննջեցեալի մը յուղարկաւորութեան ներկայ գտնուելու համար թախանձանք կը հրաւիրեն նընջեցեալն ազգականքն և յոյն երեւելիք Գեր. Ս. Խորէն Ս. Լուսինեան, որ վերջապէս կ'ընդունի առ իւր հրաւերն և կ'երթայ սակայն յոյն կղեր և ընդ նմին Պատ. Փո. Խանորդը չեն հաճիր որ յիշեալ բարձրաստիճանը կրօնական կերպարանք գաղափարն առաջնորդէ անշուշտ մոլեռանդական անանքութեամբ : Գեր. Լուսինեան Սրբազան յոյն կղերին մոլեռանդութիւնը դատապարտելով կը մեկնի, Հարկ կը համարուի ըսել թէ Յուսաց լուսավոր մասը մեծ վնաս դրացած է :

Տ Ե Ղ Ա Վ Ա Ն

Գեր. Լուսինեան Սրբազան վաղը Մայր եկեղեցւոյ մէջ կանանց քարոզ պիտի խօսի, որոյ նիւթն է «Պաշտօն Հայ—կանանց ազգային նկատմամբ» :

— Մեծ. Մանուկ էջէնտի Բարամանեան որ բաւական ատենէ ի վեր ի Մանչէսթըր կը գտնուէր, անցեալ օր աստ վերադարձաւ :

Բարամանեան էջ. առաջին Հայն է, որ 50 տարի առաջ Անգղիոյ վրայ վաճառականական գործ ընել սկսած է և տեղւոյն հրապարակին առջև մեծ վարժ և համարում կը վայելէ :

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ԵՐԿՐԻՊԸ ՍԻՐՈՑ ՀԱՎԱՌԱԿ Է

Մէջը այն գերազանց առաքինութիւնն է որ իւր մէջ կը պարունակէ բոլոր բնական և դրական օրէնքներ, խղճի և Աստուծոյ պատգամներ, հիմն է Գրիգորիանութեան, առանց որոյ հաւատքն ինքնին կը մեռնի. հիւթն է մարդկութեան ծառին, որ առանց նորա անշուշտ պիտի գոսանար և թառամէր ինչպէս ծաղիկն առանց ցօղի:

Մարդերուն, ինչպէս և աղբերուն մէջ, կռիւն ու հակառակութիւն միշտ անպակաս են, վասն զի կը պակսի այն աստուածային սէրը որ միակ աղբիւրն է խաղաղութեան, և կը տիրէ սէր աշխարհի, սէր խոփութեան:

Ոմանք կը սիրեն, ուրիշներուն վշտառով, իրենց համբաւը տարածել, պատիւը փառաւորել և հարստութիւն գումարել. ոմանք կը սիրեն, ուրիշներուն արցունքով, իրենց սուսը զարգարել, որովայն պարարել և եկամուտն աւելցնել, և ոմանք կը սիրեն տղրութիւն նման իրենց երակները լեցունել ուրիշներուն արիւնով, իրենց գահը բարձրացնել գահեր կործանելով, և իրենց երկիր շէնցնել շէն երկիրներ քանդելով:

Մէր կայ որ գնուած է, սէր կայ որ վսեմ է. սէր կայ որ մարդկանց բողբը կ'արծարծէ, սէր կայ որ երանութեան վարդեր կը ծաղկեցունէ. սէր կայ աշխարհներ կործանող, սէր կայ հայրենիքներ զուարճացնող. սէր շահախնդիր և անձնապաշտ, սէր դիւցազնական և անձնուրաց, և աշխարհի վախճան, տարակոյս չունիմ, թէ այն ժամանակ միայն պիտի հասնէր, երբ մարդիկ միայն իրենց անձնու շահը սիրէին Աստուծոյ, բնութիւն, հայրենիքէ և մարդկութենէ վեր:

Պէտք է մարդ ամեն բանէ գեր ի վերայ սիրէ իւր պարտաւորութիւն, և իւր անձն իսկ պէտք է իւր ազգին և Աստուծոյն համար սիրէ միայն. որովհետեւ ինչ օգուտ այնպիսի կեանքէ որ չեղար է, լրացեալ է, որ կը սահի կ'անցնի, բայց իր հետ լոյս մը, ճառագայթ մը, կենդանութիւն մը չբերեր:

Աստուած, բնութիւն, հայրենիք. ահա ասիկ ինչ որ ազգ մը պէտք է սիրէ, ինչ որ հայը պէտք է պաշտէ իւր սրտին ամենէն անկեղծ զգացմանց սեղանին վրայ:

Չկայ գործ մը առանց դժուարութեան, ինչպէս չ'կայ վարդ մը առանց փուռի. վնասներն չէ կարող գովեստներ և պատկերներ ընդունիլ, եթէ անվախ սրտով կ'ործը չ'տայ պատերազմի ամեն վտանգներուն. դիւրին է գերեցել և փափուկ ծաղիկներու վրայէ քալել, և կամ արդէն յարգարուած ճանապարհներէ անցնիլ նազելով. բայց ճշմարիտ քաջութիւնն դժուարութեանց մէջ միայն կրնայ փորձուիլ:

Պարտաւորութեանց ճանապարհը աշխարհի ամենէն դժուարին, սակայն վառքի և դիւցազնութեան միակ ապահով ճանապարհն է. յաղթութիւնը կատարեալ է հոն, երբ քաջարտութիւնը կատարեալ է. բայց նաև ամեն անպատուութիւն կատարեալ է հոն, երբ վառարտութիւնը կատարեալ կըլլայ:

Ինչ օգուտ գեղեցիկ բայց պարսպ խօսքերէ, ինչ օգուտ սնտի պարծանքներէ, երբ մեր գործերը կը ցուցնեն թէ հայը լեզուի ծայրերով միայն

է սիրեն իրենց ազգն ու Աստուած և երկնաւոր սիրոյ կրակն գրեթէ մարած է իրենց սրտերուն մէջ. պարտաւորութեան վեհ զգացումն տեղ հետդետէ կը յաջորդէ անձնականութեան գացում. սիրոյ գեղեցկութիւնը կը խաւարի տեղը վատարտութեամբ. հոն ոյժերը կ'ապառնին. հին արիւններ կը ցաւքին և հայութեան ծառն իւր տմայտնի վրայ կը տատանի ուժգին հղմբէ:

«Երկնաւոր սիրոյ մէջ, վասն զի հասարակութեան բնական օրէնքն է» (Ա. Յովհ. Դ. 18). աստուծոյ սուրբ գրքի նշանաւոր խօսքերէն մին, որ ժողովուրդներու վատութիւնը կը պատրաստէ և անոնց երկնոստ սրտերու մէջ աներկիւղութեան բոցեր կը ներշնչէ:

Թող պատասխանեն ուրեմն հայոց սրտեր և ոչ չըթուենքներ. սէր ունին Գիգորի և Ներսիսի Աստուծոյն վրայ, երբ իրենց լոյս հաւատքը կը փոխեն աղծաթի հետ, օտարազգի աղջկան մը անարժան սիրոյն հետ, ճիզութիւն կամ միախնային Աստուծոյն հետ. սէր ունին իրենց ընտանեկան պատուոյն վրայ, երբ վատարտութեամբ ամեն օր թող կուտան որ մարդակերպ գազաններու կողմանէ բռնաբարուի. սէր ունին իրենց ազգին վրայ, երբ Արմէն անուն ունին և Արամայ գործ չունին. սէր ունին իրենց հայրենեաց վրայ, երբ առանց ամօթոյ կը թողան իրենց սեպհական հող, տուն և ընտանիք, և կ'երթան պանդուխտ օտար աշխարհներ. սէր ունին հայութեան ապագային վրայ, երբ իրենց խելքն ու բազուկ բոլոր կը նուիրեն չ'համազդիներու և մազ մի անգամ կը զլանան իւրեանց համազգեսց:

Ամենուրեք երկիւղ, ամենուրեք տարակոյս, ամենուրեք թերահաւատութիւն. այս է արդեօք հայոց սէրն, որուն վրայ այնքան շատ կը խօսիմք:

ԵՂԻՇԷ Վ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ

ՄՇԱԿԱԿԱՆ ԶՐՈՒՅԱՏՐՈՒԹԻՒՆԷ

(Երբեք երբեք)

Աշխարհիս վրայ բերարտութեան և կենդանիների կան. մշակին ուղաւորը և նշանակաւ ասոնց օգտակարագոյններն ընտրելով բազմացնել և հեռազհետէ աւելի զարգացնելով. մարդոց պիտոյքը հնչաւի դոհացնելու վիճակի ընծայել է. Արդ. քանի որ այս արտաբերութեամբ գործին մէջ սկզբնական և գլխաւոր պաշտօնը կատարողը ընտրութիւնն է, մշակութեան գործողութեանց ձեւաւորելէ առաջ պէտք է որ մարդիկ հետաքոտեն և ճանաչեն նորա ի դործ. ածած միջոցներն ու հանգամանքը որպէս զի իրենց գործակցութեան օգտուէտ ուղղութիւն մը տան և յաջողութիւն գտնան:

Այս բնական հանգամանքն են գլխաւորապէս օգը, ջերմութիւնը, լոյսը, ջուրը և հողը որոց վրայ հարկ անհրաժեշտ կը տեսնուի կարգաւ մի քանի խօսք բռնել:

Օգը. — Ամեն մարդ շարունակ կը խօսի օգոյ վրայ ըսելով թէ նա լաւ է կամ գէշ, ծանր է կամ թեթեւ, բաց է կամ դոց, առողջարար է կամ վնասակար. նաև գիտցուած բան է թէ առանց օգոյ ոչ բոյսը և կենդանիք կրնան ապրիլ. և ոչ ալ հուրը և ճարագը վառիլ. բայց ինչ է օգը և վե-

րոյիշեալ եղբուրթիւնը կատարելու համար ինչպէս կը ներգործէ. — զայս հասկանալու հետաքրքիրը քիչ են դժբաղդաբար, ուստի և այս մասին սխալ բնութեան և ծուռ մեկնութիւնը խիստ շատ են մանաւանդ մեր երկրին մէջ:

Օգը որ երկրագնդի երեսի մասը կազմելով կամ զայն ամեն կողմէն տասներեք մղոնի չափ խորութեամբ պատելով մթնոլորտը կը կազմէ, նուրբ մարմին կամ հեղանիւթ մ'է, որ թէպէտ մեղ համար անտեսանելի բայց խիստ զգալի է, երբ շարժմամբ հողը ձեւացնելով մարմիննուս վրայ փչէ մաշակաւոր երբ շնչառութեամբ և արտաշնչութեամբ կ'ործըբերնուս մէջ մտնէ երէն:

Քիմիագէտք օգը լուծելով կը հաւաստեն թէ նա կը բաղկանայ գլխաւորապէս երկու տեսակ հեղանիւթէ. որք են իրեն. հարկւրին քոսն և մէկ թթուածին և եօթանասունը ինը անկնդան բաց ի փոքր ինչ ածխային թթուոյաւ, չողիէ ևն. թթուածինը և անկնդանը իրարմէ խիստ տարբեր յատկութիւններ ունին. թթուածինի յատկութիւնն է ածուխ կողուած նիւթին հանդպած ատեն անոր խառնուել և միանալ, եթէ պէտք եղած ատիճանի տաքութենէ արձարձուի. Ահա այս է որ կը գոյացնէ հուրը և ճրագը որք անգամ մը վառուելէ ետքը սոյն երկու նիւթերն ալ կը շարունակեն միանալ և ածխային թթուոյաւ կամ ուրիշ բաղադրութիւնը կազմել միանգամայն ջերմութիւն և լոյս յառաջ բերելով: Անկնդանը անցօր և հակառակ յատկութիւն ունի, ջուրը և ճրագը կը մարին անոր մէջ, և թթութեանն սաստիկ կիզել զօրութիւնը ասով մեղմացած է մթնոլորտի մէջ, ինչպէս որ գիւնդ ջուր խառնուելով սորա խտութիւնը կը տկարանայ:

Կենաց սկզբնապատճառը կամ հողի բուսած բանը ինչ ըլլալը մեղ անկնդան յայտնի չէ, բայց սա գիտցուած է այսօր թէ կենդանութիւնը անգամաւորութիւն կոչուած գործողութեան յարատեւութիւնն է, այսինքն ստամոքսներնուս մէջ մուծուած նոր և յարմար նիւթոց՝ երակներու միջոցաւ մինչև թոքերը հասնելով և հոն օդին հետ խառնուելէ և զտուելէ ետքը մարմնոյ ամեն կողմը տարածուելով սնունդ սփռելու գործողութիւնն է որ կը պահէ դիւրեւանութիւն:

Արդ թոքերու մէջ արեան օգոյ խառնուելը և զտուելը ուրիշ բան չէ այլ ածխային մասանց աւելորդը հոն թթուածնի հետ միանալ, ածխային թթոյոյ կազմել և այնպէս յօգացնելին է ճիշդ. կիզմամբ եղածին համեմատ, միայն թէ թթուածնի զօրութիւնը մեղմացնող անկնդանէն զատ կենդանեաց մարմինը ջրոտ ըլլալով այս կիզումը սակաւիկ ջերմութեամբ տեղի կ'ունենայ և նոյնպէս ալ քիչ ջերմութիւն յառաջ կը բերէ:

Սոսի անկնդանին մէջ ինչպէս որ հուր և ճրագ կարելի չէ գոլ և մնալ, այնպէս ալ կենդանութիւն անհնարին է, այնպէս որ եթէ մթնոլորտը առանց թթուածնի լոկ իրմէ կազմած ըլլար, կենդանիք խեղդամահ կ'ըլլային ջրոյ մէջ ընկղմածի պէս, իսկ եթէ առանց անկնդանի լոկ թթուածնի կազմած ըլլար, այն ատեն ալ չափազանց աղդու կ'ըլլար, շուտ կ'ապառնէր կենդանեաց կեանքը, հուրը խիստ կը բորբոքէր և աւելի ածխային թթուոյաւ

կը կազմուէր, որ կենդանութեան հակառակ նիւթ մ'է:

Բայց նախախնամութիւնը ամեն բան սքանչելի կերպով տնօրինել է տարբերայ մին միւսին բարեխառնիչ և արարածոց դասերը միմեանց նպաստամատոյց կարգեր է. բուսոց այնպէս յատկութիւն տուել է որ իրենց արմատներովը հողէն ծած նիւթերնին և օգոյ մէջէն քարշած ածխային թթուոյտը տերեւներուն միջոցաւ լուծելով ածուխ կողուած նիւթը կը մարսեն կամ մարմննուս կը յարեն յօգտարձակելով ըստ մեծի մասին զուտ թթուածինը, որով երկօքին ազդի տարածք, կենդանիք և բոյսը միմեանց հաճելի և սնուցիչ տարրօք կը լեցնեն օգը և հակառակները կը ծծեն. ահա այս է պատճառ որ եթէ դալարափրթիթ մարգագետնի մը վրայ բաղմիք կամ ծառատանի մէջ չըլինք, մաշակաւոր գարնան ժամանակ, ուր բուսական գործողութիւնը զօրաւոր կերպիւ կատարուելով օգոյ մէջ առատ թթուածին կը գտանի, շնչառութիւնն իսկ կը դիւրանայ և զուարթութիւն կ'գգամք: Ասոր հակառակ ձախնային և ապականեալ օդ ունեցող տեղեր ինչպէս նաև դոց և պղտի սենեակներու մէջ, մանաւանդ եթէ վառարան շատ կանգնողներ կամ ճրագներ ալ վառուած ըլլան և կամ շնչառութիւն ընող անձինք շատուր ըլլան, օդին մէջի թթուածնին սպառուելով անկնդանին ու ածխային թթուոյտին մէջ ճրագը կը մարի և մարդիկ ալ կրնան մինչև խեղդամահ կորնչիլ:

Նոյնպէս բոյսերնալ օգոյ այնքան կարօտ են, որ դոց տեղ փակեալ մշնան նէ կը ճռչին ու կարճատեւ կացութիւն մը կ'ունենան. անտառներու մէջ տեղի ծառերը եղբրքը դուռողներու չափ չեն ստուարանար, այլ երկար բարակ գլուխնին կերկնցնեն իսկ եղբրքինները կամ առանձինն գտնուողները առանց այնքան երկընտալու չորս դին կը տարածեն ճիւղերնին որովհետեւ ամեն դիէն առատ օգը գտնան:

Հունձը ևս իրենց աճման վիճակին մէջ նմանօրինակ տարբերութիւն կը ներկայեն, արտին եղբր ուր որ օգը շատ կը փոխուի աւելի ուժեղ և խիստ կը բուսին և մէջ տեղերը վտիտագոյն. ուստի ալ հարկ չէ ըսել թէ որքան կարևոր է բնակարաններու, արտոններու և շերամատանց օգափութութեամբ միջոց հայթայթել, ծառերը շատ մօտ չի տնկել և մշակուած ամեն տեսակ բոյս չափէն աւելի խիտ չը ցանել որպէս զի իրենց պէտք և զած օգը առատօրեն գտնան:

Օգոյ վրայ տրուած այս տեղեկութիւններէն զատ որք քիմիաբանական են կան նաև մի քանի բնագիտական յատկութիւնք որոց ճանաչումը անօգուտ չէ մշակաց:

Օգը ծանրութիւն մը ունի և բնագետք փորձելով հաստատած են թէ մթնոլորտը հաւասար տարածութեան մը վրայ տասը մէթր բարձր ջրոյ կամ եօթանասունն և վեց հարիւրամէթր սնդիկի չափ կը կշռէ. ուստի անդիւկով օդաչափ ըսուած գործին չինած են որ գլխաւորապէս երկու կերպ ծանօթութիւն տալու կը ծառայէ մին է բոտ կարի օդային փոփոխութեանց քուշակութիւն ընել և միւսը լեռանց փարճութիւնները չափել:

Նաև երբ խորունկ տեղերէ և հսրերէ ջուր վեր առնելու համար հասարակ ջրհան (թուլումպա) գործ

նը կաճապարեն Հայրենեաց հողը կրկին գրկելու :

(Գործադիր ժողովոյ ներքին կարգադրութեանց համար Միութիւնս ունի առանձին կանոնադիր զոր ձրիաբար կ'ուղարկէ բոլոր խմբագրապետաց և մասնակցող յարգելի անդամոց և նուիրտուաց :)

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՐՏԱՔԻՆ

Վոլքէնշթէյն կոմսը Բեդերսպուրկի Աւստրո-Հունգարական զեւսպան անուանեցաւ : — Աղէքսանդր Բ. կայսեր մահուան առթիւ Բուսաց Աղէքսանդր Գ. կայսրն ինքնագիր նամակ մը զրկեց Գերմանիոյ Վիլհէլմ կայսեր, որ մեծապէս յուզեցաւ : Վանայ Սնդգիական փոխ-Հիւպատոս Գլէյ-թըն Հարիւրապետն հաղարապետի աստիճան բարձրացաւ : Կրսուի թէ սա իւր պաշտօնէն հրաժարեր և տեղըն ուրիշ մ'անուանուեր է : — Նիւ-եօրքի լրագիր մը կը ծանուցանէ թէ Բարսէլ արքայսկսկոպոսին անանկու թեան դատաստանը պիտի սկսի մօտերս : Եկեղեցականաց խորհրդախորհրդներէն խաբուած պահանջա-տեարց թիւը գրեթէ 5000 է : Պարտքը չորս միլիոն տօլարը կանցնի, իսկ առ-նելին հազիւ 225,000 է կը հասնի : — Սնդգիոյ և Ֆրանսայի մէջ ընդծովեայ ներքնուղւոյն (թիւնէլ) շինութեան գործն յառաջ կը տարուի : — Լոն-տոյի լրագիր մը կը ծանուցանէ թէ Սնդգիոյ կառավարութիւնն 1,000 ոսկի խոստացած այն մարդուն որ Գա-վանկ անուն ոստիկանն սպաննող ան-ձին ուղ լինելն և կեցած տեղն իմաց տայ : — Սև Լեռան (Գարատաղ) իշ-խանութիւնը կը հերքէ իւր զորաց շարժական փնտրել մէջ գրուած լինե-լու լուրը : — Կըսուի թէ Սնդգիոյ կառավարութիւնն Հէրսէքի խնդրը քննելու համար դեսպանախորհուրդ մը պիտի առաջարկէ եղեր : — Հէր-սէքիցի ապստամբ Հէրսէքի մէջ Աւստրիական ամրութիւններն օդն հա-նելու փորձ փորձեցին : — Պոսնիոյ մէջ ապստամբական շարժումն հետզհետէ կաւենայ : — Պ. Թրիքուրիսի նախա-գահութեամբ նոր նախարարութիւն կազմուեցաւ Աթէնքի մէջ : — Բրոն-տասի (ի Բուսիա) ղինուորական կա-ռավարին իւր մէջ ատենաբանութեան մէջ պարտաւեց պատերազմական ցոյ-ցերն և յայտարարեց թէ Ռուսիա պի-տի պահպանէ բարեկամական յարա-բերութիւններն իւր դրացեաց հետ : — Աւստրո-Հունգարական կառավարու-թիւնը բացարձակապէս կը հերքէ Պոսնան և Հէրսէքը վերջնականապէս գրաւելու լուրը : — Սերպիոյ Աղգ-ժողովոյ 121 անդամոց 51 ն հրաժարա-կան տուին : հրաժարելոց տեղ նոր ընտրութիւն պիտի կատարի : — Մի-սիսիբիի (մեծ գետ յԱմերիկա) ե-ղերքը սարսափելի ողողում մը պատա-հեցաւ, 58,000 է աւելի անձինք թըշ-ուառութեան ենթակայ եղան : — Բուսնուգէն կը ծանուցուի թէ Պուլ-կարական իշխանութիւնք տօնի օրեր բռնի գոցել կուտան եղեր քաղաքին վաճառանոցներն ու կրպակները : Ա-նոնք որ պուլկար չլինելով տօնի օրեր խանութ կը բանան, ծանր տուգա-նաց կը դատապարտին եղեր : — Անգլիոյ թագուհին մարտ 2/14 Լոն-տոյայն ճանաչեց ելաւ իտալիոյ Մէն-թոնէ քաղաքն երթալու համար, ուր

պիտի մնայ քիչ մ'ատեն : — Կովկա-սիոյ նորընտիր կուսակալ Տօնտուգօֆ Գորսագօֆ իշխանը թոյլտուութիւն ըրած չէ այն քանի մը հարիւր ըն-տանեաց որ կուղէին Պաթումէն գաղ-թել ի Թուրքիա : — Բուսիոյ կառա-վարութիւնն աղղու ջանքեր կընէ բո-լոր պաշտօնարանաց ծախքերը նուա-ղեցնելով պակսեցնել բացն : որ կայ երկար ատենէ ի վեր իւր եմտացոյ-ցին մէջ : — Մոսքուայի ոստիկանու-թիւնը քանի մ'օր առաջ ձերբակա-լեց Նիէրիսիսիսիս Սեւ Շրջանակ կոչ-ուած լրագրին խմբագիրը : Նոյնպէս Օտէսայի մէջ ձերբակալ եղած է կին մը որ գաղտնի մամուլ ունէր Նիէր-իսիսիսիսիս յայտարարութիւններն հը-րատարակելու համար : — Չինաց կա-ռավարութիւնն արդարեւ է երեք նոր քաղաքներ շինել Բուսիոյ սահմանա-գլխին վրայ և իւրաքանչիւր քաղաքի մէջ դնել 2500 պահապան զինուոր : Բուսիոյ կառավարութիւնն ալ կը ջա-նայ իւր երկրին խորերէն գաղթա-կաններ զրկել Ռուսիոս-Չական սահ-մանագլուխը : — Գերմանիոյ Աղգ-ժողովը ընդունեց կառավարութեան այն առաջարկն, որ կը վերաբերի Ս. Պապին քով դեսպանի մը տարեկան 4500 ոսկւոյ թոշակին :

---30---

ՆԵՐՔԻՆ

Խուսի մ'աղքատ թուրք կանայք առաջին նախարարին աղերսագիր տուին իրենց ամանականաց անվճար մնալուն համար : — Չարպիսանէի կող-մերը կառուցուելիք գեղարուեստից գաղտնի մը շինութեան սկզբնաւորու-թիւնն եղաւ : — Գերմանական արտա-սովոր դեսպանութեան Կ. Պոլսի կե-ցած միջոցին եղած ծախուց գումարն 30,000 ոսկւոյ կը հասնի, որմէ դուրս են տրուած ընծաներն, որոց համար ալ նոյնքան ծախք եղած է : — Ա-րարիոյ մէջ ծագած քոլէրան բո-լորովին անհետացած լինելուն պատ-ճառաւ մայրաքաղաքին առողջապա-հական խորհրդոյ որոշմամբ Օսմանեան նաւահանգիստներուն մէջ դտնուած գարնաթիւնները վերցան : — Սելանի-կէն 37 Ալպանիացի ևս բերուեցան, որ կեդրոնական բանտը կը դտնուին : — Պրուսայի կուսակալը խնդրեց Բ. Դուսէն որ նոր չափուց և կշռոց յի-շեալ գաւառին մէջ գործածութիւնը քիչ մ'ատեն ևս յետաձգելու հրաման տրուի : — Անգլիացի Սէլայի նաւապե-տին սպանման գործին մասնակցող ուրիշ մի քանի Ալպանիացիներ ևս ձերբակալուելով Կ. Պոլսի բերուե-ցան : — Օսմանեան ընդհանուր պար-տուց վարչական խորհուրդն իրեն նա-խագահ ընտրեց զՊ. Օպարէ, որ Գաղ-ղիացի արժէտեարց ներկայացուցիչն է : — Տպագրական Տեսչութիւնն աղ-գարարեց Յունական Նէօլոյոս և Ավիլի լրագրաց որպէս զի վերջին օրերս յա-րուցուած Պատրիարքական խնդրոյն վրայ վիճաբանելէ գզուչանան : — Ոս-տիկանութիւնը Ղալաթիոյ սրճարան-ներուն և թատրոններուն ճակատը պարզուած բոլոր Եւրոպական դրօ-շակները վերցնել տուաւ : — Ատանայի կուսակալը կը ծանուցանէ թէ նոր չա-փուց և կշռոց գործածութիւնն սկսեր է անդ ամենայն կանոնաւորութեամբ և առանց խռովութիւնի մը ծագելու : — Կըսուի թէ Ֆրանսայի կառավարու-թիւնը խնդրեց Բ. Դուսէն որ Թուր-քիոյ հետ կնքեալ առեւտրական դաշ-նագրին յարակից սակագրին, որ 1883

Մարտ 1 ին կը լրանայ, վերաքննու-թիւն լինի Բ. Դուսէն ալ խնդրեց է որ նոյն դաշնագրին ամբողջովին քննուի : — Ուերբաթ օրը Ղաթիֆեան անուն հայ մը Գրէտի Լիօնէ անուն Պանքային կողմէ ոստիկանութեան յանձնուեցաւ սոյն ծանր ամբաստանութեամբ թէ իւր ձեռքը գտնուած 2500 լիրայի փո-խանակագրի մը ստակն յիշեալ Պան-քային անտուկէն ստանալէ դատ' Տնօ-րէնը խաբելով 2,000 լիրայի գումար մ'ալ դարձեալ ստացեր և յետոյ ու-րացեր է : — Հայկացի Մանիֆաթու-րաճի Նիքոլաքի անուն խանութպան մը Ղալաթիա թիւնէի փողոցն ունե-ցած իւր վաճառքը 2500 ոսկւոյ ապա-հովագրելէ վերջը 1500 ոսկւոյ ապ-րանք խանութէն գաղտնի վերուցեր և խանութին մէջ կաղ, վառօղ և տի-նամիդ դնել տալով Արաբսամ և Սը-կըրտի անուն երկու մարդ անցեալ օր դուրսէն պատրաստուած պատրոյդի միջոցաւ այրելու ատեն Ոստիկանու-թեան լրտեսները վրայ հասեր և նոյն չարագործներն անմիջապէս և քիչ մ'ալ ետքն յիշեալ Նիքոլաքին ձերբակա-լեր են : — Պապէլ արքունի շոգենաւը 600 ուխտաւորով ձիտտէնէ մայրա-քաղաքս եկաւ : Սոյն շոգենաւը ձիտ-տէնէ 110 օր առաջ ճանքայ ելեր և սակայն 75 օր դարանթիւն սպասեր է : — Երուսաղէմէն հասած լուրերու նայելով 2000 ի չափ Ռուս ուխտաւորք հասեր են անդ մինչև ցարդ : Իսկ Ա-րեւելքի զանազան կողմերէն երուսա-ղէմ գնացող Հիլլէն ուխտաւորաց թիւն 1500 է հասեր է : — Պ. Սթե-ֆանովիչ անուն յոյն վաճառականը 400,000 Ֆրանքի գումար մը դրեր է Հիլլէնաց աղգային պանքան, և նորա տոկոսն յատկացուցեր է Սիլլոզօսին, որ պարտի գործածել յոյն գրակա-նութեան զարդարմանը : — Պատերադ-մի տուգանաց խնդիր տակաւին բա-նակցութեան մէջ է : — Կըսուի թէ Պարսից կառավարութիւնն ամբող-թիւններ շինել կուտայ և Պինապի գաւառին մէջ զորաց թիւը կ'աւելցնէ, ըստ որում քրդական նոր ապստամ-բութիւն մը կ'սպասուի երեք : — Հա-յաստանի մէջ այս տարի կանոնաւոր ձմեռ լինելուն պատճառաւ մեծ յոյս կայ եղեր թէ արմտիք այս տարի ա-ռատ պիտի լինին :

ԿԱՐԵՒՈՐ ԾԱՆՈՒՑՆՈՒՄԻ

Բուրաստան — Մանկանց անուն կի-սաչաբաթական օգտակար թերթին մինչև Յրդ. հատորն հրատարակուած է : Կը փափաքիմք որ նոյն թերթը դաւառաց մէջ ալ համակրական ըն-դունելութիւն գտնէ, զի մանկանց համար խիստ կարեւոր է իւր հաճելի և հրահանգիչ պարունակութեամբը : — Լուսիէթ իւլ Լուդէթ. — Այս ալ գաղ. է տաճկ. բառարան մ'է գաղ. և տաճկ. գրերով, կը հրատա-րակուի ամեն 15օրն անգամ մը թերթ առ թերթ, որ կը բաղկանայ 32 ե-րեսէ : Երկատիրոջն են հանրային կրթութեան պաշտօնակալ Միքայէլ էֆ, Ալճեան և Գիւլիէֆ : Կը ծախ-ուի Պապը Ալի ճատտիսի գրաւաճառ Առաքէլ էֆ. ի և համայն գրալա-ճառաց քով ի գին 2 լրշ : Ամբողջ գործին համար բաժանորդութիւն ալ կընդունի : Աւելորդ է ըսել թէ յիշեալ երկու լեղունքը սորուիլ ու-ղղներու համար խիստ կարեւոր գործ մ'է : — Ֆէլէք. — Այս անունով և Յ. Պալքեքեան էֆի խմբագրութեամբ պատկերազարդ Հանդէս մ'ալ հրա-տարակուի սկսած է հայ տառերով և տաճկ. լեզուաւ : պարունակութիւ-նըն է ուսումնական, բարոյական, արեւստական, առեւտրական, և ըն : Տարեկանը 3 մէճիտ և ստորագրու-թեան տեղն է Մեծ — նոր խան վերի յարկ թիւ 39 : Ի սրտէ յաջողութիւն կը մաղթեմք մեր Մեծ, պաշտօնակցին :

ԱՌԱԿԻ ՖԵՆԵԼՈՒՆԻ

Թարգմանեաց Ե Գաղղիական Ալպարի Թախտա Կեդրեան Սեփապոյ

Սոյն գիրքը, զոր համալաւարենք ֆենե-լուն գեղեցիկ դարձուածովք, չընաղ իմաս-տիւք, և քերթողական զմայլարար խան-դիւ ի, և անստերի բարոյականի կեն-ցաղօգուտ սկզբամբք զեղուն յօրինած է, ի հրահանգս դահաժառանգ Պուրկոյնի դքսին, և որ այս անգամ ֆենեկոնեան մեղրածորան ոճոյն արժանի քաղցրախօսիկ հայերէնով թարգմանեալ ընտիր յառաջա-րանով մ' և գեղեցիկ դիցաբանական ծա-նօթութեամբք ճոխացեալ և շնորհիւ աղ-գասէր բարերարին Տ. Յովհաննէս կիւմիւշ-եանի մաքուր թուղթի վրայ, և գեղեցիկ տառերով տպագրեալ ի լոյս կը գայ, ա-մէն աղգայնոց ընդունելութեան արժանի է, ոչ միայն քաղաքակրտ համար զվաստա-կարեկ թարգմանիչն, որ իւր կեանքն աղ-գային մանկուտոյն յառաջիմութեան ճը-գանց մէջ մաշած է, այսօր անողոր բախ-տին արկածից երկաթի տորթի մասկոյն մէջ անգամ, տակալին առ յապա իւր աղգիկ առաւել լաւագոյն ծառայութիւններ մա-տուցանելու անմեռ յոյսը կը տածէ յոգ-ւոց, այլ և գրքին նիւթոյն պատուակա-նութեան, և թարգմանութեան ճշգր-թեան և գեղեցկութեան պատճառաւ : ու-րուն ամէն ճաշակի տէր ընթերցող մեզ հետ պիտի վիայէ :

Սոյն այս գիրքը դպրոցաց միջնակարգ աշակերտներէն ևս իրեն մի բարձրագոյն ընթերցարան մեծա օգտու կրնայ կար-դացուիլ, և իրեն ընտիր նիւթ Հայերէնէ ի Գաղղիական կամ ի Գրաքառ. թարգմա-նութեան ծառայել :

Ուստի յատկապէս կը խնդրուի որ իւ-րաքանչիւր աղգային սոյն Պատուական գիրքէն իւր մասնենադարանին մէջ մէկմէկ հատ ունենայ :

Կը գտնուի ամէն հայ դրամաճառաց քով և մասնաւորապէս, տաճի Պօղոս աղայի խանութը, Ղալաթիոյ եկեղեցւոյն բանկա-լը, և ի Բերա վերտի թատրոնին դէմ, ծխալաճառ Պ. Գառնիկ կիւլէրեանի թիւ 185 խանութն և թիւնէից պոռթկալի վրայ ծխալաճառ Պ. Ոսկանի թիւ 503 խա-նութն, ի Գին 10 դրշ :

Շատ առնուլ ուզողը կը հրաւիրուին Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ բանա-կալը, ուր կը գտնուի թարգմանիչն :

---30---

ԱՐԱՄԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

Զգաճեցէր. Յուլիէան Խաւ Կ. Պօլս

Գրատունս ուղղակի յարաբերութիւն ունի Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Պելճիոյ, Զու-իցերիոյ և այլ երկրներու ամէն մեծ գրալաճառաց հետ : Կընդունի յանձնարարութիւն, ըրձիչա-կան, իրաւագիտական, գիտական, վի-պական և այլ դպրոցական պիտոյը կը հայթայթէ, եւրոպական լրագրաց և հան-դիսից բաժանորդագրութիւն կը կատար-ուի : Զանձնարարութիւնը ամենայն փութով և արագութեամբ կը կատարուի :

---30---

ՄՄԱՄԱՆ ՏԱՐՈՆ

Ղալաթիա Հայոց Ս. Լուսաւորիչ եկե-ղեցւոյն ետեի Պապաղիտ փողոցին մէջ դառ-նուած երբեմն Տարօն ընկերութեան ըղբը տարանք մեք ստորագրեալքս վարձած եմք : Սոյն գրօսարանը որ այժմ վերոյիշեալ Մառան Տարօն անունն առած է, կը պա-րունակէ իր մէջ գիւնետուն, (ամեն տեսակ ըմպելեաց) քաֆէ, ճաշարան և ընթերցա-րան :

Յուսով եմք որ մեր Հայ եղբայրները փոխանակ օտար և աղտոտ տեղեր յաճա-խելու, պիտի փութան իրենց աղգակցաց խանութը դիմելով ժամանակ անցնելու, ուր ամենայնիւ մաքրութիւն, փաճառ-թիւն, և լաւ դրօսանք մը գտնելէ դատ-իրենց աղգակցաց ևս օգնած պիտի ըլլան :

ԻՍԱԶԱԿ Ա. ԱՊՐԵՍԵԱՆՏ
ԱՆՏՈՆՑ. ԻՍԱԶԱԿԱՆՏ

Ղալաթիա

ԱՐՏՈՒՍԵՐ	ԽՄԲԱԳԻՐ
Հ. Ե. ԴԻՄԱՔՍԵԱՆ	Մ. ԳԱՍԽԱՆՅԱՆ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՏԵՏԵՍԵԱՆ	
Սիւմայիլի խան Ե. 47	